

Leidraad opdrachtbevestiging

Gedeeld inzicht pensioenfondsen en sociale partners bij vormgeving pensioenregeling

Geldend per: 5 juli 2023

Kernboodschap

Pensioenfondsen zijn vanaf 1 juli 2023, het moment dat de Pensioenwet is aangepast vanwege de Wet toekomst pensioenen (**Wtp**), verplicht om de partijen die betrokken zijn bij de totstandkoming van de pensioenregeling (sociale partners) in de opdrachtbevestiging te informeren over de gemaakte keuzes in de pensioenregeling en de gevolgen daarvan voor deelnemers.

Waarom een opdrachtbevestiging?

De nieuwe norm opdrachtbevestiging is onderdeel van het opdrachtaanvaardingsproces. Het doel van de opdrachtbevestiging is, als sluitstuk van de opdrachtaanvaarding, het bevorderen van een gezamenlijk gedragen beeld van de opdracht. Meer concreet is dit:

1. Het samenbrengen van de door het pensioenfonds gekozen inrichting van de opdracht en de onderbouwing daarvan, en
2. Borgen dat sociale partners en pensioenfonds ex ante hetzelfde beeld hebben bij de opdracht en de consequenties van onder meer arbeidsvoorwaardelijke keuzes.

Hoewel de norm opdrachtbevestiging nieuw is, bestaat het opdrachtaanvaardingsproces langer. In die zin is opdrachtbevestiging in veel gevallen een formalisering van een processtap die in de praktijk, al dan niet impliciet, reeds plaatsvindt op verschillende momenten tijdens het proces van opdrachtaanvaarding.

Hoe ziet een opdrachtbevestiging eruit?

De vorm van de opdrachtbevestiging kan verschillen per pensioenfonds. Pensioenfondsen zijn vrij om te bepalen op welke wijze zij de informatie met sociale partners willen delen. De AFM verwacht wel dat pensioenfondsen aan sociale partners duidelijk kunnen maken in welk(e) document(en) de informatie te vinden is. Daarom ziet de AFM de opdrachtbevestiging ten minste als een als zodanig herkenbaar document, of bijlage bij een bestaand document, waarin in ieder geval verwijzingen zijn opgenomen naar de relevante passages in andere documenten.

Pensioenfondsen hoeven de opdrachtbevestiging niet proactief met de AFM te delen.

Verdeling toezicht AFM en DNB

De Autoriteit Financiële Markten (**AFM**) en de Nederlandsche Bank (**DNB**) houden elk toezicht op onderdelen van de opdrachtbevestiging. De AFM kijkt hierbij naar twee onderdelen:

- het inzichtelijk maken van de effecten van de vormgeving van de pensioenregeling op de verwachte pensioenen voor de verschillende leeftijdscohorten; en
- de onderbouwing in welke mate de gevolgen van de regeling volgens de inschatting van het pensioenfonds passen bij de (groepen van) deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden.

Welke aandachtspunten geeft de AFM mee bij de totstandkoming van de opdrachtbevestiging?

Het inzicht in de gevolgen van de gemaakte keuzes voor de verschillende deelnemersgroepen op het verwachte pensioen kan het pensioenfonds in verschillende scenario's voor verschillende leeftijdscohorten tonen. Het ligt voor de hand om de effecten van de scenario's door te rekenen aan de hand van maatmensen. De AFM kijkt in haar toezicht op het inzichtelijk maken van de gevolgen ten minste naar de volgende elementen:

- Zijn de effecten van de gehele pensioenregeling én de afzonderlijke onderdelen daarvan op de verwachte pensioenen inzichtelijk gemaakt aan de hand van verschillende scenario's?
- Doet de gekozen invulling van de doorrekeningen voldoende recht aan de te verwachten effecten van het onderdeel op de verschillende leeftijdscohorten en deelnemersgroepen? Is rekening gehouden met de populatie van het pensioenfonds? Dit ziet op zowel de keuze voor de scenario's, voor de keuze voor maatmensen als de keuze voor de presentatiewijze.
- Is bij het inzichtelijk maken van de effecten niet alleen gekeken naar de uitwerking van de gemiddelde deelnemer in een gemiddeld scenario, maar ook naar wat dit betekent voor een kwetsbare deelnemer in een minder waarschijnlijk scenario?

Als het pensioenfonds de effecten van de vormgeving van de pensioenregeling voor ieder leeftijdscohort en voor iedere deelnemersgroep afzonderlijk inzichtelijk maakt, kan dit leiden tot een aanzienlijk aantal berekeningen. De AFM verwacht van pensioenfondsen dat zij een zorgvuldige afweging maken van het aantal maatmensen dat nodig is om de gevolgen van een keuze op de verschillende deelnemersgroepen in voldoende mate inzichtelijk te maken.

Het tweede onderdeel waarop de AFM toezicht houdt, heeft betrekking op de onderbouwing van de mate waarin de gevolgen van de regeling volgens de inschatting van het pensioenfonds passen bij de deelnemerspopulatie. De AFM toetst enkel of, en hoe, de passendheid is onderbouwd, en dus niet of de pensioenregeling passend is. De AFM zal in haar toezicht ten minste letten op de volgende elementen:

- Is in de onderbouwing gebruik gemaakt van relevante beschikbare informatie van en over de deelnemerspopulatie?
- Blijkt uit de beschrijving waarom, en in welke mate, de keuzes die het pensioenfonds zelf heeft gemaakt bij de inrichting van de pensioenregeling passen bij de deelnemerspopulatie (gegeven de door sociale partners bepaalde opdracht en de werking van het geheel)?
- Wordt voldoende duidelijk waarom het pensioenfonds van mening is dat bij de gemaakte keuzes in de vormgeving van de pensioenregeling de belangen van de verschillende groepen deelnemers zijn meegewogen, ook van degenen voor wie keuzes nadeliger kunnen uitpakken?

Tot slot geeft de AFM mee dat de opdrachtbevestiging zowel tijdens de transitieperiode als in de periode daarna relevant en van toepassing is. Na de transitieperiode informeert het pensioenfonds de sociale partners opnieuw in de opdrachtbevestiging bij een nieuwe of gewijzigde opdracht, en bij ingrijpende wijzigingen in de vormgeving daarvan.

Waar kan ik terecht met vragen of opmerkingen?

Mocht u na lezing van dit document nog vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u contact opnemen met de AFM door te mailen naar pensioen@afm.nl.

Waar nodig en wenselijk zal de AFM dit document in de toekomst actualiseren.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Oprichtbevestiging als sluitstuk van het opdrachtaanvaardingsproces	5
Het doel van opdrachtbevestiging	5
1 Wettelijk kader opdrachtbevestiging	7
1.1 Oprichtbevestiging als sluitstuk van iteratief proces opdrachtaanvaarding	7
1.2 Toepassingsgebied en toezicht op opdrachtbevestiging	7
1.3 Inhoud van de opdrachtbevestiging	8
1.3.1 Toelichting op vormgeving van de pensioenregeling (toezicht DNB)	8
1.3.2 Toelichting op overwegingen die ten grondslag liggen aan vormgeving van de pensioenregeling (toezicht DNB of AFM)	9
1.3.3 Toelichting gevolgen arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor de pensioenregeling (toezicht DNB)	9
2 Inhoud en vorm van de opdrachtbevestiging	10
2.1 Op welke onderdelen ziet de opdrachtbevestiging?	10
2.2 Toelichting op vormgeving regeling	11
2.2.1 Effecten op verwachte pensioenen voor verschillende (leeftijds)cohorten	11
2.2.2 Onderbouwing passendheid	13
2.2.3 Het combineren van effecten op het verwachte pensioen en onderbouwing van de passendheid	14
2.3 Verschillen tussen type pensioenfondsen	14
2.4 Hoe ziet de opdrachtbevestiging eruit?	15
3 Timing van de opdrachtbevestiging	16
3.1 Wanneer vindt de opdrachtbevestiging plaats tijdens de transitie?	16
3.2 Wanneer is sprake van (hernieuwde) opdrachtbevestiging na de transitie?	16

Inleiding

Vanaf de aanpassing van de Pensioenwet als gevolg van de inwerkingtreding van de Wtp geldt voor pensioenfondsen de norm opdrachtbevestiging. Op grond van deze nieuwe norm zijn pensioenfondsen verplicht om uiterlijk bij de opdrachtaanvaarding te beschrijven hoe de pensioenregeling is ingericht en waarom het pensioenfonds bepaalde keuzes in de regeling maakt. Dit draagt bij aan een eenduidig beeld van sociale partners en pensioenfondsen over de invulling en consequenties van de regeling.¹

Opdrachtbevestiging als sluitstuk van het opdrachtaanvaardingsproces

Sociale partners besluiten welke pensioenregeling zij willen voor de deelnemers of beroepsgenoten en maken hierbij keuzes over de inrichting.² Het pensioenfonds voert deze regeling uit, maar maakt ook inrichtingskeuzes voordat het tot uitvoering overgaat.

Bij de opdrachtaanvaarding zet het pensioenfonds uiteen hoe het de opdracht van de sociale partners zal invullen en wat de consequenties van gemaakte keuzes zijn. De opdrachtbevestiging is het sluitstuk waarmee het pensioenfonds de sociale partners informeert over de opdrachtaanvaarding. DNB houdt toezicht op de opdrachtaanvaarding. De opdrachtbevestiging valt onder het toezichtmandaat van zowel de AFM als DNB.

De AFM heeft gesprekken met verschillende pensioenfondsen gevoerd in aanloop naar de pensioentransitie. Daaruit blijkt dat een aantal pensioenfondsen de onderbouwing van de vormgeving van de regeling al vastlegt als onderdeel van het proces van opdrachtaanvaarding. In dat geval zal de wettelijke norm opdrachtbevestiging een formalisering zijn van de al bestaande praktijk van opdrachtaanvaarding.

Het doel van opdrachtbevestiging

Het doel van de opdrachtbevestiging is tweeledig. Ten eerste bevat de opdrachtbevestiging een onderbouwing van de door het pensioenfonds gekozen inrichting van de instrumenten, zowel waar deze voortvloeien uit arbeidsvoorwaardelijke keuzes als vallen onder de discretionaire bevoegdheid van het pensioenfondsbestuur. Ten tweede borgt de opdrachtbevestiging dat sociale partners en pensioenfonds ex-ante hetzelfde beeld hebben bij de opdracht en de consequenties van onder meer arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor de deelnemers.

Met de opdrachtbevestiging geven pensioenfondsen sociale partners inzicht in de gevolgen voor deelnemers van de keuzes die sociale partners aan de arbeidsvoorwaardentafel hebben gemaakt, en in de invulling die het pensioenfonds besluit daaraan te geven. Pensioenfondsen lichten in de opdrachtbevestiging aan sociale partners toe welke overwegingen aan de vormgeving van de pensioenregeling ten grondslag liggen. Zij lichten minimaal toe wat de effecten zijn van de vormgeving van de pensioenregeling op de verwachte pensioenen voor de verschillende leeftijdscohorten. Ook moeten pensioenfondsen onderbouwen aan sociale partners in welke mate de gevolgen van de voorgenomen regeling passen bij de deelnemers van het pensioenfonds.

Doel en leeswijzer van deze leidraad

Deze leidraad is een beleidsuiting van de AFM en heeft niet de status van wet- en regelgeving. In deze leidraad werkt de AFM uit wat opdrachtbevestiging inhoudt, hoe opdrachtbevestiging zich verhoudt tot de norm opdrachtaanvaarding en waar in het besluitvormingsproces opdrachtbevestiging plaatsvindt. Daarnaast

¹ Onder sociale partners verstaan we de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen, beroepspensioenverenigingen of deelnemersverenigingen.

² Zie artikel 102a, derde lid, Pensioenwet en artikel 109a Wet verplichte beroepspensioenregeling.

benoemt de AFM enkele aandachtspunten en spreekt zij enkele verwachtingen ten aanzien van de opdrachtbevestiging uit.

Deze leidraad is primair bedoeld voor pensioenfondsen, maar kan ook relevant zijn voor pensioenuitvoeringsorganisaties, adviseurs en (mede)beslissers over pensioenregelingen in de tweede pijler, zoals sociale partners.

Deze leidraad bestaat uit drie hoofdstukken. Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van het wettelijk kader dat van toepassing is op de opdrachtbevestiging en licht het mandaat van de AFM en DNB toe. Hoofdstuk 2 gaat in op de inhoud van de opdrachtbevestiging, de verschillen tussen soorten pensioenfondsen en hoe de opdrachtbevestiging er uitziet. Tot slot gaat hoofdstuk 3 in op de timing van de opdrachtbevestiging tijdens de pensioentransitie en wanneer daarna sprake is van een (herziene) opdrachtbevestiging.

1 Wettelijk kader opdrachtbevestiging

Dit hoofdstuk bevat informatie over het wettelijk kader van de opdrachtbevestiging. De opdrachtbevestiging is opgenomen in artikel 102a Pensioenwet (**Pw**) jo. artikel 28d van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling (**BuPw**).³

1.1 Opdrachtbevestiging als sluitstuk van iteratief proces opdrachtaanvaarding

De opdrachtbevestiging is een informatieverplichting van pensioenfondsen richting sociale partners. Opdrachtbevestiging is het sluitstuk van de opdrachtaanvaarding. De opdrachtaanvaarding staat in artikel 102a Pw. In de opdrachtbevestiging beschrijft het pensioenfonds hoe de pensioenregeling is ingericht en waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt.

De wetgever heeft in de Nota van Toelichting bij het BuPw aangegeven dat de opdrachtbevestiging een formalisering is van het iteratieve proces van vormgeving van de pensioenregeling tussen sociale partners en pensioenfondsen. De opdrachtbevestiging geeft immers de feitelijke onderbouwing van de inrichting en gemaakte keuzes voor de beoogde pensioenregeling weer. Die keuzes hebben zowel betrekking op de arbeidsvoorwaardelijke keuzes door de sociale partners als op de keuzes van het pensioenfonds zelf vanuit haar eigen bevoegdheid. Als sociale partners uitkomsten of gevolgen die uit de opdrachtbevestiging naar voren komen ongewenst of onvoorzien vinden, is het aan hen de arbeidsvoorwaardelijke keuzes aan te passen. Daarna moet het pensioenfonds bezien of het de nieuwe opdracht kan aanvaarden. Het valt te verwachten dat deze situatie in de praktijk slechts beperkt zal voorkomen, aangezien de uitkomsten en gevolgen veelal reeds eerder (informeel) in het kader van het iteratieve proces tussen sociale partners en pensioenfondsen besproken zullen zijn.

1.2 Toepassingsgebied en toezicht op opdrachtbevestiging

De norm opdrachtbevestiging geldt alleen voor pensioenfondsen. De opdrachtbevestiging maakt onderdeel uit van het opdrachtaanvaardingsproces vanaf het moment dat een pensioenregeling wordt gewijzigd om te voldoen aan de vereisten uit de Wtp.⁴ Bij verzekeraars en premiepensioeninstellingen is sprake van het verplichte productontwikkelingsproces (**PARP**).⁵ Op basis hiervan zorgen deze pensioenuitvoerders ervoor dat producten als geheel, en op onderdelen, passen bij de beoogde doelgroep.

De AFM en DNB houden toezicht op de norm opdrachtbevestiging. De toezichthouders controleren niet (achteraf of vooraf) of de pensioenregeling passend is voor deelnemers. De toezichthouders toetsen enkel *of* en *hoe* de passendheid is onderbouwd (zie hiervoor ook paragraaf 2.2.2).

³ De opdrachtbevestiging is voor beroepspensioenfondsen opgenomen in artikel 109a Wet verplichte beroepspensioenregeling (**Wvb**) jo. 28d BuPw. Als wij refereren aan artikel 102a Pw, bedoelen wij ook artikel 109a Wvb.

⁴ Zie artikel 54 BuPw over het overgangsrecht op de opdrachtaanvaarding.

⁵ Zie artikel 4:15 van de Wet op het financieel toezicht (**Wft**) en artikel 32 van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen (**BGfo**).

1.3 Inhoud van de opdrachtbevestiging

In de opdrachtbevestiging moeten pensioenfondsen op grond van artikel 28d BuPw meerdere elementen toelichten. Het gaat om de toelichting op:

- (i) de vormgeving van de pensioenregeling (artikel 28d, eerste lid, BuPw);
- (ii) de overwegingen die ten grondslag liggen aan de vormgeving van de pensioenregeling (artikel 28d, tweede lid, BuPw); en
- (iii) de gevolgen van de arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor de pensioenregeling (artikel 28d, derde lid, BuPw).

De AFM kijkt in haar toezicht naar twee onderdelen uit de opdrachtbevestiging. Die onderdelen benoemen wij onder het kopje ‘toelichting op overwegingen die ten grondslag liggen aan de vormgeving van de pensioenregeling’ (paragraaf 1.3.2). Om een volledig beeld te geven van de inhoud van de opdrachtbevestiging staan in dit hoofdstuk alle verplichtingen uit de opdrachtbevestiging, waarbij per verplichting is aangegeven wie de relevante toezichthouder is. In het vervolg van deze leidraad gaan wij alleen in op de onderdelen van de opdrachtbevestiging die het mandaat van de AFM op grond van artikel 36 BuPw raken.

In de kaders hieronder staan de wettelijke teksten over de norm opdrachtbevestiging zoals opgenomen in artikel 28d BuPw weergegeven. Daaronder volgt een toelichting van de AFM op deze teksten. Waar pensioenregeling staat vermeld, bedoelt de AFM de voorgenomen pensioenregeling, of meer specifiek: het geheel aan keuzes dat gemaakt wordt door sociale partners en het pensioenfondsbestuur in het opdrachtaanvaardingsproces.

1.3.1 Toelichting op vormgeving van de pensioenregeling (toezicht DNB)

Artikel 28d, eerste lid, BuPw:

Uiterlijk bij de opdrachtaanvaarding (...), en bij elke ingrijpende wijziging, informeert het fonds de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen die de pensioenregeling zijn overeengekomen ten minste en voor zover van toepassing over:

- a. de risicohouding;*
- b. de regels ten aanzien van de solidariteitsreserve of de risicodelingsreserve;*
- c. de toedelingsregels;*
- d. het projectierendement of de vaste daling en;*
- e. de spreidingssystematiek.*

In de opdrachtbevestiging informeert het pensioenfonds de sociale partners uiterlijk bij de opdrachtaanvaarding, en bij elke ingrijpende wijziging, over meerdere onderdelen die ten grondslag hebben gelegen aan de vormgeving van de pensioenregeling. Het gaat over *ten minste* de risicohouding, de regels ten aanzien van de solidariteitsreserve of de risicodelingsreserve, de toedelingsregels, het projectierendement of vaste daling en de spreidingssystematiek. Hoewel het toezicht op het eerste lid is belegd bij DNB, staat paragraaf 2.1 kort stil bij deze onderdelen. Deze leidraad geeft duiding aan de verwachtingen die de AFM heeft ten aanzien van het deel van de norm waar zij wel toezicht op houdt: de toelichting die pensioenfondsen in de opdrachtbevestiging geven op de invulling van deze onderdelen.

1.3.2 Toelichting op overwegingen die ten grondslag liggen aan vormgeving van de pensioenregeling (toezicht DNB of AFM)

Artikel 28d, tweede lid, BuPw:

Het fonds licht toe welke overwegingen aan de vormgeving van de pensioenregeling, waaronder de in het eerste lid genoemde onderdelen ten grondslag liggen. Gezien de samenhang tussen de verschillende onderdelen, beoordeelt het fonds de afwegingen bij de verschillende onderdelen ook in samenhang met elkaar. Hierbij wordt ten minste toegelicht:

- a. hoe de vormgeving van de pensioenregeling aansluit op de opdracht en doelstellingen;*
- b. wat de effecten van de vormgeving van de pensioenregeling zijn op de verwachte pensioenen voor de verschillende leeftijdscohorten;***
- c. hoe het fonds de resultaten van het risicopreferentie-onderzoek, de wetenschappelijke inzichten en de deelnemerskenmerken heeft gewogen en op basis daarvan de risicohouding heeft vastgesteld per leeftijdscohort;*
- d. hoe vormgeving van de pensioenregeling verband houdt met de vastgestelde risicohouding per leeftijdscohort; en*
- e. de onderbouwing in welke mate de gevolgen van de voorgenomen pensioenregeling, zowel op de onderdelen als de gezamenlijke werking van de verschillende onderdelen, passen bij deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden, gegeven de samenstelling van de populatie van het fonds.***

Nadat het pensioenfonds heeft toegelicht op welke manier de pensioenregeling is vormgegeven, licht zij toe welke overwegingen ten grondslag liggen aan de gemaakte keuzes daarin. Gezien de samenhang van deze verschillende onderdelen beoordeelt het pensioenfonds de afwegingen ten aanzien van onderdelen van de regeling ook in samenhang met elkaar.

Zoals eerder benoemd houdt de AFM toezicht op twee onderdelen van deze toelichting. Die onderdelen zijn dikgedrukt in bovenstaand kader. Paragraaf 2.2 van deze leidraad gaat nader in op deze twee verplichtingen.

1.3.3 Toelichting gevolgen arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor de pensioenregeling (toezicht DNB)

Artikel 28d, derde lid, BuPw:

Het fonds informeert de vertegenwoordigers, bedoeld in het eerste lid, aanhef, bij de opdrachtbevestiging over de consequenties van arbeidsvoorwaardelijke keuzes, waaronder ten minste de gevolgen voor:

- a. de uitvoerbaarheid en uitvoeringskosten; en*
- b. in geval van een solidaire premieovereenkomst dan wel solidaire premieregeling de kans dat de beoogde pensioendoelstelling, gegeven de premie wordt behaald aan de hand van een uniforme scenario-analyse***

Het pensioenfonds informeert de sociale partners op grond van artikel 28d, derde lid, BuPw ook over de gevolgen van de arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor de pensioenregeling. Dit betreft ten minste de gevolgen voor de uitvoerbaarheid en uitvoeringskosten en, in geval van een solidaire premieovereenkomst dan wel solidaire premieregeling, de kans dat de beoogde pensioendoelstelling, gegeven de premie, wordt behaald aan de hand van een uniforme scenario-analyse. Toezicht op dit onderdeel is belegd bij DNB.

2 Inhoud en vorm van de opdrachtbevestiging

Dit hoofdstuk gaat eerst in op de onderdelen van de pensioenregeling die in de opdrachtbevestiging aan bod komen (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt in paragraaf 2.2 beschreven hoe de toelichting op de vormgeving er inhoudelijk uitziet. Paragraaf 2.3 staat stil bij verschillen tussen type pensioenfondsen. Tot slot gaat paragraaf 2.4 over hoe de opdrachtbevestiging er in de praktijk uit kan zien (de vorm).

2.1 Op welke onderdelen ziet de opdrachtbevestiging?

De AFM benadrukt dat zij geen toezicht houdt op de onderdelen die in deze paragraaf worden besproken.

De opdrachtbevestiging wijzigt de taakverdeling tussen sociale partners en pensioenfondsen niet. Sociale partners maken keuzes over de pensioenregeling. En de pensioenfondsen maken hun eigen keuzes bij het uitvoeren van die regeling. De opdrachtbevestiging bevordert een gedeeld beeld op de gevolgen van de combinatie van keuzes en ziet ten minste op de volgende onderdelen:

- **De risicohouding**
Pensioenfondsen stellen de risicohouding vast op basis van onder meer de uitkomsten van het risicopreferentieonderzoek. De risicohouding bepaalt in belangrijke mate de ruimte bij de invulling van de beleggingsmix en heeft daarmee grote invloed op de (verwachte) pensioenuitkering van de deelnemer. Meer risico leidt immers tot een hogere verwachte pensioenuitkering, maar ook tot meer spreiding in uitkomsten.
- **De regels ten aanzien van de solidariteits- of risicodelingsreserve**
Sociale partners gaan over de inzet en het doel van collectieve vermogensreserves waarmee financiële mee- of tegenvallers kunnen worden gedeeld. Vervolgens beslist het pensioenfonds over de inrichting van deze reserves en licht zij toe hoe deze invulling past bij de gestelde doelen. Afhankelijk van de gekozen invulling wijzigen immers de verwachte pensioenuitkomsten en spreiding daaromheen voor de leeftijdscohorten en deelnemersgroepen.
- **De toedelingsregels**
In de solidaire premiereregeling deelt het pensioenfonds rendementen op collectief niveau toe door middel van toedelingsregels naar de verschillende (leeftijds)cohorten en uiteindelijk naar individuele pensioenvermogens. Deze toedelingsregels bepalen uiteindelijk in grote mate de risico's waaraan individuele deelnemers blootstaan en moeten dan ook passen binnen de vastgestelde risicohouding.
- **Het projectierendement of de vaste daling**
Binnen de solidaire premiereregeling is het projectierendement het ingerekende, toekomstig rendement voor de vaststelling van variabele uitkeringen. Een hoger projectierendement resulteert in een hogere uitkering bij aanvang van het pensioen. Tegelijkertijd zullen toekomstige verhogingen minder waarschijnlijk zijn (omdat die verhogingen alleen plaatsvinden als het gerealiseerde rendement hoger is dan het projectierendement).

Binnen de flexibele premiereregeling kunnen pensioenfondsen de mogelijkheid bieden om een vaste daling in te rekenen. Dit heeft vergelijkbare gevolgen als het projectierendement binnen de solidaire premiereregeling. Als pensioenfondsen een variabele uitkering met vaste daling aanbieden, is het belangrijk dat pensioenfondsen goed onderbouwen richting sociale partners waarom pensioenfondsen op deze

manier het pensioen naar voren halen. Het is met name belangrijk dat pensioenfondsen inzichtelijk maken wat de effecten van de keuze voor een vaste daling zijn op latere leeftijd.

- **De spreidingsystematiek**

Het is mogelijk om wijzigingen in uitkeringshoogte te dempen door (beleggings)resultaten te spreiden. Dit heeft meerdere gevolgen. Net als bij het gebruik van een hoger projectierendement of vaste daling schuift spreiding risico's naar achter en heeft dat gevolgen voor het verloop van de uitkering. Daarnaast heeft het spreiden van resultaten gevolgen voor de uitlegbaarheid: wijzigingen in uitkeringshoogte zijn in mindere mate te koppelen aan de ontwikkelingen in de economie. Bij spreiding van schokken verwacht de AFM in de onderbouwing dat pensioenfondsen toelichten waarom voor spreiding is gekozen, waarbij ook de duur van de spreidingsperiode is meegenomen.

2.2 Toelichting op vormgeving regeling

Pensioenfondsen moeten in de opdrachtbevestiging toelichten welke overwegingen aan de vormgeving van de pensioenregeling ten grondslag liggen. De beide elementen waar de AFM toezicht op houdt, komen in deze paragraaf achtereenvolgens aan bod. Paragraaf 2.2.1 ziet op de effecten van de vormgeving van de pensioenregeling op de verwachte pensioenen voor de verschillende leeftijdscohorten. Paragraaf 2.2.2 gaat in op de onderbouwing van de mate waarin de gevolgen van de voorgenomen pensioenregeling passen bij de verschillende deelnemersgroepen. In paragraaf 2.2.3 geeft de AFM een voorbeeld van hoe deze twee onderdelen een geheel kunnen vormen.

2.2.1 Effecten op verwachte pensioenen voor verschillende (leeftijds)cohorten

Om te bepalen wat de consequenties van de gemaakte keuzes voor de verschillende deelnemersgroepen zijn, geeft het pensioenfonds inzicht in de effecten van deze keuzes op de verwachte pensioenen in verschillende scenario's en voor verschillende (leeftijds)cohorten. De wetgever heeft in de Nota van Toelichting opgemerkt dat nadere invulling hiervan ook mogelijk is op basis van andere kenmerken dan leeftijd.

Om de effecten van de scenario's op kwantitatieve wijze in kaart te brengen, ligt het voor de hand om gebruik te maken van maatmensen. Omdat inzicht in meerdere leeftijdscohorten voor meerdere deelnemersgroepen al snel tot een aanzienlijk aantal uitwerkingen kan leiden, verwacht de AFM van pensioenfondsen dat zij afwegen hoe omvangrijk het aantal maatmensen in de opdrachtbevestiging dient te zijn om de effecten in voldoende mate inzichtelijk te maken. Een zeer uitgebreide toelichting komt immers wel de volledigheid ten goede, maar kan ook ten koste gaan van de leesbaarheid en gaat gemoeid met extra werkzaamheden. De AFM legt dan ook bewust geen minimale lat neer voor het aantal maatmensen, maar zal in haar toezicht vooral beoordelen of door de gekozen invulling voldoende blijkt wat de effecten en risico's zijn.

Een aantal overwegingen om hierbij in ogenschouw te nemen is:

- **Voor welke deelpopulaties is de invulling van het onderdeel van de pensioenregeling relevant?** Zo hebben bijvoorbeeld keuzes in de spreidingsystematiek in de uitkeringsfase geen invloed op de verwachte pensioenen van actieve of gewezen deelnemers, maar wel voor uitkeringsgerechtigden en nabestaanden van dezelfde leeftijd die een uitkering ontvangen.⁶
- **Is er een significant verschil in de effecten tussen verschillende leeftijdscohorten?** Is de werking van een onderdeel of het geheel wezenlijk anders voor een actieve deelnemer van bijvoorbeeld 25 jaar en een

⁶ Uitgezonderd actieven en slapers in een flexibele premieregeling die voorafgaand aan de pensioendatum al toetreden tot een collectieve toedelingskring.

deelnemer van 35 jaar? Of kan door middel van het tonen van de uitkomsten voor een 25-jarige en 55-jarige de impact op alle actieven voldoende worden geschetst?

- **Is er een significant verschil in de effecten tussen verschillende inkomenscategorieën?** Als bijvoorbeeld sprake is van zowel een basis- als een excedentregeling, en het pensioenfonds combineert de opdrachtbevestiging van beide regelingen, dan is het wenselijk om hier rekening mee te houden bij het kiezen van maatmensen. Dit kan door effecten inzichtelijk te maken voor zowel een maatmens die enkel deelneemt in de basisregeling, als voor een maatmens met een hoger inkomen die daardoor ook in de excedentregeling pensioen opbouwt.
- **Hoeveel scenario's zijn benodigd om de werking en gevolgen van het onderdeel inzichtelijk te maken?** Het kan in sommige gevallen doeltreffender zijn om de uitkomsten van een aantal zorgvuldig gekozen scenario's te tonen, in plaats van twee- of tienduizend scenario's door te rekenen en vervolgens het verwacht, pessimistisch en optimistisch scenario te destilleren. Het is aan het pensioenfonds om de hoeveelheid aan scenario's te bepalen.
- **Kan gebruik worden gemaakt van eerder gemaakte berekeningen?** Omdat de opdrachtbevestiging het sluitstuk is van een langer lopend iteratief proces, zal in veel gevallen de berekening niet voor het eerst voor de opdrachtbevestiging hoeven te worden uitgevoerd. Een pensioenfonds kan bijvoorbeeld gebruik maken van berekeningen die het al heeft gemaakt om tot het beleggingsbeleid en de verschillende onderdelen van de overeenkomst te komen. Een mogelijk gevolg hiervan is dat niet alle berekeningen in de opdrachtbevestiging op exact dezelfde uitgangspunten zijn gebaseerd. Zolang dat niet leidt tot een wezenlijk ander beeld van de effecten, acht de AFM dat verschil in uitgangspunten niet onoverkomelijk. Verder hoeven deze berekeningen niet exact overeen hoeven te komen met de uiteindelijke regeling. De AFM begrijpt immers dat pas na de definitieve besluitvorming de combinatie van alle onderdelen is doorgerekend en kleine verschillen kunnen zitten tussen de voorlopige en definitieve inrichting van de regeling. Voor zover deze verschillen niet leiden tot een wezenlijk ander beeld is dat acceptabel.

Uiteindelijk is het aan het pensioenfonds om te komen tot een geheel dat voldoende recht doet aan de verschillen in effecten voor de pensioenfondspopulatie. De AFM kan zich voorstellen dat de effecten van bepaalde onderdelen van de pensioenregeling op de verwachte pensioenen elkaar gedeeltelijk opheffen, en dat keuzes voor onderdelen bij de totstandkoming van de regeling daarom ook niet in isolatie zijn genomen. In dat geval kan, om praktische redenen, het inzichtelijk maken van de effecten van onderdelen gecombineerd worden. Ook kan het zijn dat voor sommige onderdelen wordt volstaan met een kwalitatieve beschrijving van de effecten. Voor het effect van de gehele regeling op de verwachte pensioenen verwacht de AFM in alle gevallen een kwantitatieve weergave van die effecten.

In haar toezicht zal de AFM ten minste de volgende elementen beoordelen:

- Zijn de effecten van zowel de afzonderlijke onderdelen van de pensioenregeling als van de pensioenregeling als geheel inzichtelijk gemaakt? Voor de afzonderlijke onderdelen van de pensioenregeling toetst de AFM of ten minste de effecten van de keuzes in de onderdelen zoals beschreven in paragraaf 2.1 inzichtelijk zijn gemaakt.
- Zijn deze effecten kwantitatief inzichtelijk gemaakt aan de hand van verschillende scenario's? Of zijn ze kwalitatief beschreven?
- Doet de gekozen invulling van de doorrekeningen voldoende recht aan de te verwachten effecten van het onderdeel op de verschillende leeftijdscohorten en deelnemersgroepen, waarbij rekening is gehouden met de populatie van het pensioenfonds? Met andere woorden: maakt de gecombineerde keuze voor de scenario's, de doorgerekende maatmensen en de presentatiewijze (bijv. jaar-op-jaar veranderingen of juist

het verloop van de pensioenuitkering) duidelijk wat de gevolgen van de gekozen inrichting van de pensioenregeling zijn?

- Is hierbij niet alleen gekeken naar de uitwerking van de gemiddelde deelnemer in een gemiddeld scenario, maar ook wat dit betekent voor een kwetsbare deelnemer in een minder waarschijnlijk scenario?

2.2.2 Onderbouwing passendheid

In de opdrachtbevestiging moet het pensioenfonds ook onderbouwen in welke mate de gevolgen van de voorgenomen pensioenregeling, zowel op de onderdelen als op de gezamenlijke werking van de verschillende onderdelen, passen bij deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden, gegeven de samenstelling van de populatie van het pensioenfonds.

De AFM beoordeelt in haar toezicht enkel de onderbouwing van de mate van passendheid. Het is expliciet niet aan de toezichthouder om een inhoudelijk oordeel te vellen over de conclusie of de pensioenregeling passend is voor deelnemers. De onderbouwing van de mate van passendheid is grotendeels vormvrij. De AFM verwacht van pensioenfondsden wel dat een aantal elementen aan bod komt in de onderbouwing. In haar toezicht zal de AFM onder meer letten op de volgende aspecten:

- Ziet de onderbouwing zowel op de gevolgen van de afzonderlijke onderdelen van de pensioenregeling (ten minste de keuzes in de onderdelen zoals beschreven in paragraaf 2.1) als op de pensioenregeling als geheel?
- Is in de onderbouwing gebruik gemaakt van relevante beschikbare informatie van en over de deelnemerspopulatie?
- Blijkt uit de beschrijving waarom, en in welke mate, de keuzes die het pensioenfonds zelf heeft gemaakt bij de inrichting van de pensioenregeling gegeven de door sociale partners bepaalde opdracht, en ook de werking van het geheel, passen bij de deelnemerspopulatie?
- Wordt voldoende duidelijk waarom het pensioenfonds van mening is dat bij de gemaakte keuzes in de vormgeving van de pensioenregeling de belangen van de verschillende groepen deelnemers zijn meegewogen, ook van degenen voor wie het nadeliger kan uitpakken?

Samengevat is het van belang dat pensioenfondsden in ieder geval verantwoordelijk zijn waarom zij bepaalde keuzes hebben gemaakt en wat de consequenties van die keuzes zijn. Het staat pensioenuitvoerders vrij hun onderbouwing mede te baseren op een uitgevoerd (panel)onderzoek, waarbij bijvoorbeeld ook de begrijpelijkheid van de regeling als geheel is meegewogen

2.2.3 Het combineren van effecten op het verwachte pensioen en onderbouwing van de passendheid

Het ligt wat de AFM betreft voor de hand om de onderdelen zoals beschreven in paragraaf 2.2.1 en 2.2.2 te combineren. De onderbouwing van de mate van passendheid kan immers gezien worden als de verantwoording van de gemaakte keuzes. Onderstaand wordt op hoofdlijnen toegelicht hoe dit er in de praktijk uit zou kunnen zien.

In de opdrachtbevestiging toont het pensioenfonds:

1. *Per afzonderlijk onderdeel* van de pensioenregeling een weergave (bijvoorbeeld door middel van één of meerdere grafieken of tabellen) of beschrijving van de relevante effecten op de verwachte pensioenen voor de relevante leeftijdscohorten en deelnemersgroepen;
2. Een toelichting op de effecten van de gemaakte keuze zoals weergegeven onder (1), inclusief een onderbouwing van de mate van passendheid hiervan, waarbij de elementen zoals beschreven in hoofdstuk 2.2.2 worden meegenomen;
3. *Voor de pensioenregeling als geheel* een kwantitatieve weergave (bijvoorbeeld door middel van één of meerdere grafieken of tabellen) van de relevante effecten op de verwachte pensioenen voor de verschillende leeftijdscohorten en deelnemersgroepen;
4. Voor de kwantitatieve weergave zoals beschreven in (3): een kwalitatieve toelichting op de getoonde effecten, inclusief een onderbouwing van de mate van passendheid van de gezamenlijke werking van de verschillende onderdelen in de pensioenregeling, waarbij de elementen zoals beschreven in hoofdstuk 2.2.2 worden meegenomen.

Op deze wijze vormen het (kwantitatieve) inzicht in de effecten en de onderbouwing van de mate van passendheid een geheel en versterken zij elkaar. De AFM verwacht dat deze presentatiewijze bevordert dat sociale partners en pensioenfonds ex ante hetzelfde beeld hebben bij de opdracht en de consequenties van onder meer arbeidsvoorwaardelijke keuzes. Op die manier wordt invulling gegeven aan het doel van de norm.

2.3 Verschillen tussen type pensioenfonds

In de opdrachtbevestiging licht het pensioenfonds toe hoe de pensioenregeling is vormgegeven en welke keuzes zijn gemaakt bij die vormgeving. De AFM gaat ervan uit dat het pensioenfonds de opdrachtbevestiging per voorgenomen opdracht opstelt. Een voorgenomen opdracht bestaat uit het vormgeven van één of meerdere voorgenomen pensioenregeling(en), zoals een basis- en excedentregeling, voor een opdrachtgever. Zo kan het zijn dat in dezelfde opdrachtbevestiging is uitgewerkt hoe de basis- en excedentregeling zijn vormgegeven en welke keuzes gemaakt zijn bij die vormgeving. Als een pensioenfonds twee of meer verschillende basisregelingen uitvoert (of: twee of meer verschillende excedentregelingen), voor verschillende opdrachtgevers, verwacht de AFM dat per opdrachtgever een opdrachtbevestiging wordt opgesteld.

Bij elke voorgenomen opdracht hoort een apart iteratief proces tussen sociale partners en het pensioenfonds behorend bij de opdrachtverlening. Waar pensioenregelingen uit de voorgenomen opdrachten op dezelfde manier zijn ingericht of waar dezelfde overwegingen ten grondslag hebben gelegen aan de vormgeving van de pensioenregelingen, kunnen passages uit de opdrachtbevestigingen overlappen.

De informatie die in de opdrachtbevestiging staat, is niet alleen afhankelijk van de beoogde pensioenregeling(en), maar ook van het type pensioenfonds dat de regeling uitvoert.

Bedrijfstakpensioenfonds en beroepspensioenfonds hebben in veel gevallen te maken met een wettelijke verplichtstelling. Die verplichtstelling is van invloed op de inrichting van de beoogde pensioenregelingen. Voor te stellen valt dat de verplichtstelling zowel doorwerkt bij de toelichting op de vormgeving van de pensioenregeling (artikel 28d, eerste lid, BuPw) als de overwegingen die aan die vormgeving ten grondslag

hebben gelegen (artikel 28d, tweede lid, BuPw). Zo kan de verplichtstelling doorwerken in de keuze voor het type overeenkomst, de flexibele of solidaire premiereregeling, en de nadere invulling van die overeenkomst.

Bij algemene pensioenfondsen kunnen één of meerdere collectiviteitskringen bestaan. Binnen die collectiviteitskringen is het mogelijk om één of meerdere pensioenregelingen uit te voeren. De AFM verwacht daarom dat een algemeen pensioenfonds per voorgenomen opdracht een opdrachtbevestiging opstelt.

2.4 Hoe ziet de opdrachtbevestiging eruit?

De vorm van de opdrachtbevestiging kan verschillen tussen pensioenfondsen. Pensioenfondsen zijn volgens de Nota van Toelichting immers vrij om te bepalen op welke wijze zij de informatie met sociale partners willen delen.

Een deel van de informatie over onderdelen van de opdrachtbevestiging, zoals de informatie over de solidariteitsreserve, de toedelingsregels en het projectierendement, is in meerdere documenten opgenomen. De opdrachtbevestiging heeft echter een ander doel dan de actuariële en bedrijfstechnische nota (**ABTN**), het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en het uitvoeringsreglement. Opdrachtbevestiging regelt onder meer dat pensioenfondsen de keuzes die zij maken verantwoord maken, dat zij de consequenties inzichtelijk maken en dat zij de informatie verstrekken aan sociale partners.

De wetgever heeft bewust gekozen om de vereisten niet toe te voegen aan de ABTN, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst, of aan het uitvoeringsreglement en de verplichting op te nemen deze aan sociale partners te verstrekken. Als partijen het in hun situatie passend vinden de bestaande documenten met de genoemde informatie aan te vullen en te verstrekken aan sociale partners is dat evenwel mogelijk. Indien in het door sociale partners opgestelde transitieplan effecten op de verwachte pensioenen van verschillende leeftijdscohorten zijn opgenomen, dan is het mogelijk om daarnaar te verwijzen. Ten aanzien van de onderbouwing van de mate van passendheid is verwijzen naar het transitieplan niet mogelijk, omdat die onderbouwing vanuit het pensioenfonds dient te komen.

De AFM verwacht evenwel van pensioenfondsen dat zij aan sociale partners duidelijk kunnen maken in welk(e) document(en) de informatie te vinden is. Daarom ziet de AFM de opdrachtbevestiging ten minste als een als zodanig herkenbaar document, of bijlage bij een bestaand document, waarin in ieder geval de verwijzingen zijn opgenomen naar de relevante passages in andere documenten.

3 Timing van de opdrachtbevestiging

Dit hoofdstuk gaat in op de timing van de opdrachtbevestiging tijdens en na de transitie.

3.1 Wanneer vindt de opdrachtbevestiging plaats tijdens de transitie?

De transitieperiode begint op 1 juli 2023 en moet voor de uiterste transitiedatum zijn afgerond. Uit de Memorie van Toelichting bij de Wtp volgt dat pensioenfondsen de informatie uit de opdrachtbevestiging uiterlijk aan sociale partners verstrekken voordat het pensioenfonds tot uitvoering over gaat.

Gezien de inhoudelijke vereisten van de opdrachtbevestiging lijkt het de AFM logisch dat de opdrachtbevestiging uiterlijk gelijktijdig met het afronden van het implementatie- en het communicatieplan plaatsvindt. Op deze manier kan het pensioenfonds in het implementatie- en het communicatieplan ook die informatie opnemen die aansluit bij de daadwerkelijke keuzes in de pensioenregeling. Het ligt daarmee voor de hand dat het pensioenfonds de eerste opdrachtbevestiging afrondt tussen het opstellen van het transitieplan en het implementatieplan en daarmee in beginsel voor 1 juli 2025.

Pensioenfondsen hoeven de opdrachtbevestiging niet proactief met de AFM te delen.

3.2 Wanneer is sprake van (hernieuwde) opdrachtbevestiging na de transitie?

De plicht tot het verstrekken van een opdrachtbevestiging bestaat ook na de transitieperiode, en is van toepassing bij iedere nieuwe opdracht, gewijzigde opdracht of ingrijpende wijziging in de vormgeving daarvan. De Nota van Toelichting beschrijft dat het dan in ieder geval gaat om wijzigingen die gevolgen hebben voor de (verwachte) pensioenuitkeringen en de kans dat de pensioendoelstelling wordt gehaald. Zo kan er ook in dat geval aan de arbeidsvoorwaardentafel beoordeeld worden of arbeidsvoorwaardelijke aanpassingen wenselijk worden geacht.

Autoriteit Financiële markten

Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

www.afm.nl

Dataclassificatie

AFM-Publiek

Volg ons: →

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2023